

Investoinnit

ELENA-tukijärjestelmä

Rahoitus

Energiatehokkuus

Uusiutuva energia

Selvitys: ELENA-
energiainvestointien valmistelurahoitus
12/2015

ELENA – energiainvestointien valmistelurahoitus

Ei julkaista painototteena

Esipuhe

ELENA-valmistelurahoitusta on käytetty 40 hankkeessa vuosien 2010–2015 aikana. Hankkeita on ollut käynnissä 15 eri Euroopan maassa. Yksikään näistä ei ole ollut suomalainen hanke. Selvityksen tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, millaista tukea on tarjolla, miten sitä on hyödynnetty muualla ja mitkä ovat olleet Suomessa syynä siihen, ettei ELENAa ole hyödynnetty. Useilta kaupungeilta kun puuttuu Suomessakin suurien energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa edistävien projektien toteuttamisessa tarvittavaa teknistä osaamista ja ennen kaikkea rahoitusta.

Selvitystä varten haastateltiin toteutuneiden hankkeiden kanssa työskenteleviä tahoja Tanskassa sekä suomalaisia asiantuntijoita kaupunkien eri toimista.

Selvityksen on tehnyt toimitusjohtaja Pirkko Kasanen, Tyrsky-Konsultointi Oy:stä, joka on ilmasto- ja kestävyyskysymyksiin keskittyvä asiantuntijayritys. Selvityksen on tilannut Motiva ja rahoittanut Energiavirasto. Motivassa työnohjauksesta ovat vastanneet Elina Ojala ja Irmeli Mikkonen.

Helsingissä joulukuussa 2015

Sisällysluettelo

Esipuhe	2
Sisällysluettelo	3
1 Johdanto - ELENAn luonnekuva	4
1.1 Elena tukee hankevalmistelua	4
1.2 Millaisille hankkeille on myönnetty rahoitusta	5
2 Kokemuksia toteutuneista ELENA-hankkeista	6
2.1 The Region of Southern Denmark -alueen yhteistyö	6
2.2 Aarhusin kokemukset ELENA-tuesta	8
2.3 Yhteistä tanskalaisille hankkeille	9
3 Suomalaiset toimijat ja ELENA	11
4 ELENA-tuki osana investointiprosessia	13
5 Yhteenveto ja suosituksia	15
6 Lisätiedot	17
Lähteet	18

1 Johdanto - ELENAn luonnekuva

1.1 Elena tukee hankevalmistelua

ELENA ("European Local Energy Assistance") on Euroopan Investointipankin hallinnoima ja EU:n Intelligent Energy Europe –ohjelman rahoittama tukijärjestelmä. ELENAn tarkoituksena on auttaa maksimoimaan kaupunkien ja alueiden investoinnit kestävään energiaan. Useilta Euroopan Unionin kaupungeilta ja alueilta puuttuu suurien energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa edistävien projektien toteuttamisessa tarvittavaa teknistä osaamista ja organisaation voimavaroja. Energian käytön ja päästöjen vähentämisen edut ovat ilmeiset, mutta haasteena on varmistaa, että projektit tuottavat tulosta ja toteutuvat aikataulun mukaan. Myös lisärahoituksen hankkiminen on haastavaa.

ELENA kattaa jopa 90 % investointiohjelmien valmistelun, toteutuksen ja rahoittamisen teknisen tuen kuluista. Nämä kulut voivat koostua muun muassa

- toteutettavuus- ja markkinatutkimuksista
- ohjelman rakentamisesta
- liiketoimintasuunnitelman laadinnasta
- energiakatselmuksista ja –tutkimuksista
- hankintaprosessien valmistelusta ja sopimusten hallinnasta.

Myös ESCO-mallin kehittämiseen rohkaistaan. Lisäksi investointiprojektin toteutuksen johtamista voidaan tukea. Kun tekniset ja liiketoimintasuunnitelmat on hyvin laadittu, ulkopuolisen rahoituksen saaminen yksityisiltä pankeilta tai Euroopan investointipankilta EIB:ltä helpottuu.

Kenelle ja mihin tarkoituksiin rahoitusta myönnetään¹

ELENA-tuki on tarkoitettu projektien valmisteluun esimerkiksi julkisten tai yksityisten rakennusten korjaamiseksi, kestävässä rakentamisessa, energiatehokkaan kaukolämmön tai kaukojäähdytyksen verkoston rakentamisessa, ympäristöystävällisen liikennejärjestelmän kehittämisessä ja katuvalaistuksen energiatehokkuuden parantamisessa.

ELENA-tukea voivat hakea paikalliset ja alueelliset julkisen vallan edustajat kuten kunnat ja maakuntien liitot, muut kuntayhtymät tai niiden muodostamat ryhmät. Myös muut julkiset organisaatiot voivat hakea tukea. Näitä ovat julkisen vallan perustamat yritykset, joiden toiminnan tarkoitus on julkisen palvelun tuottaminen, joiden rahoituksesta vähintään puolet tulee julkiselta vallalta ja joiden taloushallintoa kontrolloi julkinen valta (esimerkiksi kuntien liikelaitokset).

Valmisteltavan hankkeen tulisi olla vähintään noin 30 miljoonan euron suuruinen. Valmistelurahalle edellytetään 20-kertaista vaikutusta investointina. Investointiprojektin tulee olla alustavasti suunniteltu siinä vaiheessa kun ELENA-tukea haetaan.

Vuosina 2010–2015 on rahoitettu 40 valmisteluhanketta. Rahoitettuja hankkeita on 15 maassa. Eteläeurooppalaiset Italia (7) ja Espanja (6) ovat tilaston kärjessä. UK:lla on myös 6 hanketta. Väkilukuun suhteutettuna Tanska (myös 6 hanketta) on ahkerin ELENAn asiakas.

Pienempiä hankemääriä on Alankomaissa (3), Portugalissa ja Ranskassa (2) ja Belgiassa, Kreikassa, Kroatiassa, Puolassa, Ruotsissa, Saksassa, Slovakiassa ja Sloveniassa (1). *Suomessa ei ole ollut ELENA-valmisteluhankkeita.*

ELENAn myöntämä tukiosuus on vaihdellut noin 650 tuhannesta eurosta runsaaseen kolmeen miljoonaan euroon. Suuressa osassa hankkeista tukiosuus on kahden miljoonan euron tuntumassa.

Rahoitusta on myönnetty monipuolisesti investointiprojektien valmisteluun¹

Hankeyhteenvedoissa esiintyy esimerkiksi toteutettavuustutkimuksia, markkinatutkimuksia, hankintaprosessin valmistelua, energiakatselmuksia ja –analyysyjä, investointiprojektin esisuunnittelua, ESCO-rahoitusmuodon kehittämistä, projektin sihteeristön ylläpitoa, useiden kuntien yhteistyön koordinoimista ja ulkopuolisen teknisen, rahoitukseen liittyvän ja juridisen osaamisen hankintaa.

Suunniteltavat investointiohjelmat kattavat laajasti energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian mahdollisuuksia eri toiminnoissa. Energiatehokkuuden ohella tavoitellaan vähähiilisyttä. Useimmissa hankkeissa on mukana laaja kirjo investointikohteita.

Energiatehokkuutta parannetaan korjausrakentamisen ja energianhallinnan keinoin julkisissa rakennuksissa, esimerkiksi kouluissa, urheilutiloissa ja sairaaloissa. Yksityisiin koteihin ja kaupunkien ylläpitämiin asuntoihin tarjotaan energiatehokkuuspaketteja.

Uusiutuvaa energiaa tuodaan lämmitykseen ja sähköntuotantoon. Erikseen mainitaan aurinkopaneelit, aurinkokeräimet ja biomassa. Kaukolämpöä sekä yhdistettyä sähkön- ja lämmöntuotantoa kehitetään. Myös hajautettu energiantuotanto on kehittämisen kohteena, samoin älykkäät sähköverkot.

Energiatehokas valaistus julkisissa rakennuksissa ja kaduilla on suosittu investointikohte.

Liikenteen alalla esiintyy sähköautoja ja niiden lataamisjärjestelmiä, hybridibusseja, nollapäästöisiä busseja ja raideliikenteen järjestelmiä.

Useissa tapauksissa mainitaan ESCO tapana, jolla investointeja toteutettaisiin. UK:ssa esiintyy Green Dealin toteutustavan kehittäminen investoinneissa.

Tarkempaan tarkasteluun valittiin kaksi tanskalaista hanketta. Pohjoismainen esimerkki tuottaa Suomeen sovellettavaa tietoa todennäköisemmin kuin kaukaisempien maiden esimerkit. Hankkeet edustavat kaupungin rakennusten energiatehokkuuskorjauksia (Aarhus) ja usean kunnan rakennusten energiakorjauksia ja katuvalaistuksen tehostamista (The Region of Southern Denmark). Tanskalaisista hankkeista neljä on alueiden käynnistämiä. Tämä johtuu siitä, että pienet kunnat eivät yksinään pääsisi riittäviin investointivolyymeihin, ja aluetasolla on haluttu koordinoita alueen kuntien investointeja. Nämä neljä alueellista ELENA-hakemusta on valmistellut sama konsultti, Flemming Joergensen, joka on myös toiminut hankkeissa projektinjohtajana ja hoitanut loppuraportoinnin. Aarhus, jolla on kaksi hanketta, on riittävän iso kaupunki, jotta se on yksinään voinut toteuttaa tarpeeksi suuria investointiohjelmia.

2.1 The Region of Southern Denmark -alueen yhteistyö

Aloitteen tekijänä ja tukena konsultti

Tämän alueen kokemuksista haastateltiin hankkeesta vastaavaa projektipäällikkö Birgitte Baggea ja hänen kollegaansa Cecilie Soerenseniä sekä konsultti Flemming Joergenseniä.

Kimmokeena ELENA-tuen hakemisen alueellisesti toimi konsultti, joka ehdotti tuen hakemista ja sen valmistelua esitutkimuksen avulla. Tuesta oltiin kyllä kuultu paljon, esimerkiksi alueen EU-toimiston kautta. Vaikka siitä oltiin tietoisia, ei hakemusta lähdetty valmistelemaan ilman konsultin apua. Hakemuksen valmistelu olisi ollut liian työläs virkatyönä tehtäväksi.

Konsultti teki pääosan hakemukseen liittyvistä laskelmista ja kirjoitustyöstä, ja alueella hakemuksesta vastaava henkilö toimitti tarvittavia tietoja ja oli mukana hakemuksen valmistelussa.

Mittava esiselvitys

Hakemusta edelsi alueen kuntien haastattelu, jonka suorittivat yhdessä projektipäällikkö ja konsultti. Kesällä 2013 haastateltiin 22 kunnan edustajaa kolmen päivän kuluessa. Näistä 21 oli alustavasti kiinnostuneita. Lopulta 14 kuntaa lähti mukaan hankkeeseen. Tästä vaiheesta tehtiin raportti, joka sisälsi kuntien ja alueen arvioimat mahdolliset investoinnit. Tämä esitutkimus valmistui konsulttityönä vuoden 2012 lopussa.

Tässä tapauksessa ELENA-tuki kohdistettiin osallistuvien kuntien ja alueen yhteistyön hallinnointiin, ei ensisijaisesti toteutettavien investointien suunnitteluun.

Pitkä hakuprosessi

ELENA-hakemusluonnos valmistui heinäkuussa 2013 ja lopullinen hakemus oli valmis lokakuussa 2013. Tässä vaiheessa mukana oli osallistuvien kuntien sitoumukset projektitasolla suunniteltujen, tietyn suuruisten investointien toteuttamisesta. Helmikuussa 2014 tehtiin sopimus tuesta.

Hanke päättyi helmikuussa 2017. Hakuprosessi siis kesti noin kaksi vuotta. Investointiohjelman toteuttamiseen on aikaa kolme vuotta.

Investointisuunnitelmien ei välttämättä tarvitse olla niin konkreettisia kuin tämän alueen tapauksessa. Kuitenkin jonkinlaisia esiselvityksiä tarvitaan, koska energiansäästövaikutuksista pitää olla laskelmia, ja hakemukselle on eduksi, jos investointisuunnitelmat ovat jo varsin pitkällä.

Investoinnit, sitoumukset ja pitkä tähtäys

Varsinaisiin investointeihin ei haettu rahoitusta yhteisesti. Alue ja kukin kunta hankkivat itse rahoituksensa.

Hankkeen käynnistämiseksi konsultti esitteli asiaa kunnissa eri tasoille toimijoille, joiden kaikkien tuki oli tarpeen projektille. Poliittinen taso tekee muodolliset päätökset. Rakennusosaston johtaja on tarpeen asiantuntijajohtajana. Projektisuunnitelmia tekevien ja toteuttavien insinöörien sitoutuminen on tarpeen.

Pitkät ajanjaksot tuottavat hankaluuksia ja haasteita kunnallisessa päätöksenteossa. Jo hanketta käynnistettäessä seitsemän kuntaa jättäytyi ulkopuolelle, koska kunnallisvaalit olivat tulossa, ja oli vaikeaa sitoutua hankkeeseen, joka jäisi uuden johdon toteutettavaksi. Mukana olevien kuntien kohdalla vallan vaihtuminen on tuonut haasteita, kun uudet päättäjät eivät katso sitoutuneensa hankkeeseen ja joka tapauksessa budjetteja tehdään vuosittain. Joissakin kunnissa osallistumispäätös tehtiin poliittisella tasolla, toisissa riitti virkamiesten päätös.

Pitkät aikajänteet tuovat muitakin haasteita. Hankkeeseen tarvitaan kiinnostuneet ja energiset toteuttajat, jotka edustavat kunnan omistajuutta hankkeessa. Kun henkilöt vaihtuvat, ei omistajuus tai edes dokumentointi aina siirry sujuvasti uudelle vastuuhenkilölle. Henkilökohtaiset suhteet ovat hankkeen kokemuksen mukaan ensiarvoisen tärkeitä.

Raportointi

ELENA-tuen käyttöön liittyvää raportointia haastatellut pitivät raskaana. Raportointia on paljon, se on yksityiskohtaista, ja dokumentointi on perusteellista (konsultti mainitsi hankkeessa olleen 1200 dokumenttia). Puolivuositaiseen raportointiin tarvittavien dokumenttien kerääminen kunnilta oli konsultin mukaan varsin työlästä. On myös muistettava, että loppuraportointiin on varattava työaika projektipäällikölle, vaikka hankerahoitus ei sitä katakaan. Tämä vaihe voi kestää jopa 8 kuukautta. Toisaalta konsultin mukaan raportointi ei ole vaikeampaa tai raskaampaa kuin yleensä EU-rahoituksen yhteydessä, vaan sikäli yksinkertaisempaa, että tuntikirjauksia ei edellytetty.

Suunniteltujen investointien toteutuminen tuen ehtona

Tuen saamisen ehtona on luvatus määräisten investointien toteutuminen. Monessa kunnassa on ollut vaikeata toteuttaa investointeja täysimääräisesti, koska kuntien talousarvioissa on ollut leikkauksia. On kuitenkin mahdollista siirtää investointeja esimerkiksi rakennuksesta toiseen tai jopa rakennuksista valaistukseen, kunhan investoinnin suunniteltu rahamäärä toteutuu.

Alueen ELENA-hankkeessa joudutaan nyt vähentämään ulkopuolisten palvelujen käyttöä suunnitellusta tasosta, koska todennäköisesti tuen määrä tulee jäämään pienemmäksi kuin suunniteltiin.

Yhteistyötä ja oppimista hankkeen avulla

ELENA-hankkeita on kunnissa käytetty yhteistyön kehittämiseen, kokemusten vaihtoon tai kuten tämän alueen tapauksessa, projektien toteuttamiseen yhdessä. Yhteistyön avulla voidaan oppia ja välttää tiettyjä virheitä. Tällä alueella on järjestetty esimerkiksi yhteisiä neuvontatilaisuuksia uusista teknologioista.

Alueen hankevetäjien mukaan pelkästään rahan takia ei ELENA-tukea kannata hakea. Prosessi oli alueen projektipäällikön mielestä niin työläs, että saatu tuki ei riitä kattamaan vaivannäköä. Eri toimijoiden investointien kokoaminen riittävän isoksi paketiksi ELENA-tuen hakemista varten, ajatellen vain rahallista tukea, ei olisi vaivan arvoista, ellei yhteistyöllä olisi tietty itseisarvo. Konsultin mielestä rahoitus on niin mittavaa, ja mahdollistaa merkittäviä energian säästöjä, että vaivannäkö on perusteltua.

Joka tapauksessa tuen avulla perustettu hanke on ollut erittäin arvokas mahdollistaessaan kuntien välisen ja niiden ja alueen välisen dialogin ja investointien valmisteluun liittyneen poliittisen prosessin. Hankkeessa on rakennettu eräänlainen alusta yhteistyölle ja dialogille. Hankkeen rahoitus sitouttaa toimijat tähän prosessiin. Yhteistyö on tavoite sinänsä.

Esiselvitysvaiheessa, kun kuntia sitoutettiin hankkeeseen, ei-rahallisista hyödyistä keskusteltiin perusteellisesti. Poliittiset edut ja kuntien brändäys nousivat merkittäviksi.

Vaikka ELENAa ei olisikaan tarvittu investointien rahoittamisen avuksi, ELENA:n avulla luotu ja ylläpidetty yhteistyö on mahdollistanut kunnille helpompia ja edullisempia investointeja.

2.2 Aarhusin kokemukset ELENA-tuesta

Aloitteen tekijänä ja tukena konsultti

Aarhusin kaupungissa hankkeesta vastaava henkilö Karen Margrethe Hoej Madsen, jota haasteltiin tätä raporttia varten, oli lukenut ELENA-tuesta ammattilehdistä. Valmistelu käynnistyi, kun alueen EU-toimiston edustaja ehdotti aktiivisesti tuen hakemista. Tämä toimisto toimi myös konsulttina tukemassa hakemuksen valmistelua.

Konsultin rooli oli tässä pienempi kuin alueellisen yhteistyön tapauksessa ja koostui hakemuksen kommentoinnista ja muokkausavusta, hakuprosessin konsultoinnista ja avusta hakemukseen tullessiin kysymyksiin vastaamisessa. ELENA-tukea työhön saatiin 2 379 400 euroa, josta konsulttityöhön käytettiin runsaat 40 000 €.

Vuoden hakuprosessi

Tukea haettiin energia-analyyseihin tekemiseen niissä sadoissa rakennuksissa, joiden joukosta investointikohteet valittaisiin. Investointiohjelma ja sen rahoitus oli jo olemassa, mutta investointikohteiden haluttiin olevan mahdollisimman kustannustehokkaita.

Hakemuksen valmisteluun kului aikaa yksi vuosi, joskin ensimmäinen hakemusversio tuotettiin puolessa vuodessa. Hakuprosessin monet vaiheet tekivät siitä työlää: esihakemuksen

jälkeen saatiin kysymyksiä vastattavaksi, samoin uudelleen täydennetyn hakemuksen jättämisen jälkeen. Erityisen vaikeaa työ ei ollut. Kuitenkin projektin lähestymistapa, jossa valmiille investointisuunnitelmalle etsittiin konkreettiset kohteet, vaati EIB:ltä erityistä pohdiskelua. Konsultin ehdotuksesta projektin valmistelija kävi esittelemässä hanketta EIB:ssä ja onnistui vakuuttamaan arvioijat hankkeesta. Suunnittelussa käytettiin myös rahoituskonsulttia.

Monivaiheinen hakuprosessi, vaikkakin työläs, on kuitenkin hakijalle suuri etu. Tässä tapauksessa se mahdollisti hankkeen toteutumisen. Kerralla lopulliseksi valmisteltu hakemus olisi hylätty. Valmistelun kuluessa käyty keskustelu rahoittajan edustajien kanssa oli ratkaisevan tärkeä hankkeen hyväksymiselle.

Hankkeen saamasta hyväksymispäätöksestä kului vielä useita kuukausia sopimuksen allekirjoittamiseen.

Hakemuksessa oli erityisen tärkeää osoittaa hankkeen uutuusarvo. Tuli korostaa niitä asioita, jotka olivat erityisiä kyseiselle hankkeelle.

Raportointi ja päätöksenteko

Raportointi ei ole erityisen vaivalloista yhden kunnan tapauksessa, koska dokumentit ovat saatavilla omasta organisaatiosta. Puolivuositain tehtävän raportoinnin vaatima työaika oli viikko-puolitoista kerrallaan.

Myös kunnan päätöksenteko oli tässä tapauksessa yksinkertaista. Tarvittiin kaupunginvaltuuston päätös. Edes valtuuston valtasuhteiden muutokset eivät olleet ongelma, koska kaupunki on sitoutunut ilmastotyöhön pidemmällä tähtäyksellä. Tässä tapauksessa oli eduksi, että valtuusto painotti suunniteltujen investointien taloudellista merkitystä.

Kokemuksesta viisastuttu

Aarhusin tapauksessa tuen taloudelliset hyödyt ovat ilmeiset. Toisaalta erityisiä sivuhyötyjä esimerkiksi yhteistyön osalta ei ole saatavissaakaan.

Kokemus on osoittanut, että olisi ollut hyödyllistä saada hankkeelle teknistä tukea, jota ei ollut aikanaan sisällytetty hankesuunnitelmaan. Suunnitelman pitäminen mahdollisimman joustavana olisi eduksi, koska tarpeet muuttuvat projektin kuluessa. Kuitenkin hankkeen hyväksyminen edellyttää melko pitkälle menevää suunnittelua.

2.3 Yhteistä tanskalaisille hankkeille

Tarve ja kiinnostus

Tanskassa on toteutettu yhteensä kuusi ELENA-hanketta. Innostajana tähän aktiivisuuteen voidaan pitää CO₂-vähennyksiin, uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseen ja fossiilisista polttoaineista luopumiseen liittyviä kunnianhimoisia poliittisia päätöksiä, joihin liittyy myös rakentamismääräysten tiukentaminen. Tästä kaikesta seuraa kunnille vaatimuksia omien kiinteistöjensä, infrastruktuurinsa ja toimintansa muuttamiseen. Kaikissa kunnissa ei ole tarvittavaa henkilöstöä tai kokemusta, ja ELENA-tuki on otettu avuksi hankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen.

ELENA ei ole Tanskassa ollut erityisen tarpeellinen EIB-lainojen hakemiseen. Tanskassa on kuntia varten oma edullinen lainoitusjärjestelmä.

Yhteistyön voima

Kun ensimmäinen ELENA-hanke lähti liikkeelle, se innosti muitakin hakemaan tukea. Toisaalta hankkeiden hankaluuksista on voitu ottaa oppia. Tanskalaisilla ELENA-hankkeilla on yhteisiä kokouksia joitakin kertoja vuodessa. Kokouksissa vaihdetaan kokemuksia ja sparrataan EIB-raportointia. Eri projekteilla on eri yhteyshenkilöitä EIB:ssä, ja raportointivaatimukset näyttävät riippuvan yhteyshenkilöstä.

Uusia hankkeita?

Haastatellut tanskalaiset eivät pidä todennäköisenä uutta ELENA-hanketta. Tanska alkaa olla jo täytetty näillä hankkeilla, eikä toivottuja uusia näkökulmia varmaan löytyisi. Olisi myös vaikeata suunnitella riittävän suurta investointiohjelmää. Mahdollisuuksia voisi ehkä olla vielä liikenteen puolella.

Suomalaiset toimijat eivät ole hyödyntäneet ELENA-tukea. EIB on myöntänyt lainaa 74 suomalaiselle toimijalle, joista vain kaksi olisi periaatteessa ELENA-tuen saajiksi sopivia.²

Yksi näistä on Lahden kaupungin Lahti Urban Infrastructure, joka on monipuolinen investointiohjelma ja jolle on myönnetty 150 milj € lainaa, mutta siitä vain 3 miljoonaa € liittyy energiaan, joten ELENA-tuki ei luultavasti olisi ollut mahdollinen. Toinen on Lahti Energian voimalainvestointihanke.

Vaikka olisikin tietoa, ei tarvetta?

Lahti Energia on saanut jättevoimalainvestointeihin lainaa 37,4 milj. €. Lahti Energiassa ei ELENA-tuesta ole oltu tietoisia. Suuria hankkeita on meneillään ja rahoitusta haetaan edelleen. Pieniä, joidenkin miljoonien eurojen suuruisia valmistelutukia ei kuitenkaan haluttaisi hakea, varsinkaan, jos niihin liittyy raskasta raportointia.⁶

Suhtautumista ELENAan selvitettiin haastatteleamalla myös Tampereen ja Helsingin asiantuntijoita, joilla voisi olla tekemistä ELENA-hankkeiden kanssa. Tampereella ECO2-hankkeessa ollaan kyllä tietoisia ELENA-tuesta ja siihen on perehdytty.

ELENAn avulla on tarkoitus valmistella lainoituskelpoisia projekteja, ”bankable projects”, mutta tämä ei kuitenkaan ole keskeinen kysymys Tampereella. Lainaa on saatavilla, varsinkin Kuntarahoituksen edullinen laina mainitaan. Kaupungin mahdollisuus ottaa lainaa rajoittaa enemmän kuin lainan saantimahdollisuuksien rajat. ELENAn hyötyjä ei siis pidetä merkittävinä tässä mielessä.⁷

Tampereen Sähkölaitoksen investoinnit voisivat periaatteessa olla riittävän suuria tähän tarkoitukseen. Sähkölaitos toteuttaa kuitenkin uusiutuvan energian hankkeensa leasing-rahoituksella, joten ELENAn ei ole arveltu soveltuvan käytettäväksi⁸

Helen Oy:llä ELENA ei ollut tiedossa. Yksi syy kiinnostuksen puutteeseen voi olla, että Helenillä ei ole ollut hankaluuksia saada lainoitusta investointeihin. Uusiin projekteihin on kyllä haettu erilaisia tukia, myös EU-tukia.⁹

Ei tarpeeksi suuria investointeja?

Haastattelussa tuli ilmi ettei tuki ei sovellu Tampereen kaupungin toimintatapaan. Uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen liittyvät investoinnit ovat hajallaan eri yksiköissä (energian-tuotanto, rakennukset, liikenne, valaistus). Minkään yksikön investoinnit eivät yksinään yllä ELENAssa edellytettyyn 30 miljoonaan euroon. Yhdistämällä investoinnit yhteiseksi ohjelmaksi voitaisiin ehkä saavuttaa riittävä suuruusluokka, mutta tämä vaatisi perusteellista muutosta kaupungin toimintatavassa.⁷

Toisaalta Tampereen kaupungin rahoitusjohtaja piti tilakeskuksen investointivolyyymejä riittävänä näihin tarkoituksiin, ja arvioi eri yksiköiden yhteistyönkin olevan perusteltua investointiohjelmien kokoamiseksi. Hän ei kuitenkaan itse tunne ELENA-tukea.¹⁰

Helsingin kaupungin asuntotuotantotoimistossa mahdollisuudesta on oltu tietoisia, mutta tukea ei ole haettu. Viime vuosina ei ole ollut suunnitteilla kovin isoja investointeja energiatehokkuuden parantamiseen. Energiatehokkuusmääräysten kehitys on ollut niin nopeaa, että määräyksen alittavia hankkeita ei ole käynnistetty.¹¹

Liian raskasta?

Vaikka näyttäviä, suuria investointeja ei Tampereella olekaan tehty, kaupungissa on investoitu uusiutuvaan energiaan ja päästöjen vähentämiseen. Energiatehokkuuden alalla olisi eniten parannettavaa, mutta ELENA ja sen avulla haettavat lainat ovat liian raskas instrumentti tähän.⁷

Tampereen tilakeskuksen johtaja ei ollut tietoinen ELENASTA. Monenlaisia avustuksia ja valtionapua haetaan ja käytetään. Jos jokin tukimuoto jää käyttämättä, kuten nyt ELENA, siitä ei ole tiedetty, tai se on arvioitu liian raskaaksi hallinnollisesti.¹²

Helsingin asuntotuotantotoimistossa arvioidaan, että tulevaisuudessa voisi hyvinkin olla käyttöä tälle instrumentille olemassa olevien rakennusten energiatehokkuuden kehittämisessä. Toisaalta sekä kansainväliset että kotimaiset lisärahoitukset on koettu varsin työläiksi saatuaan hyötyyn nähden. Pitkä hakuprosessikin on ongelma, aina ei voida tai haluta viivästyttää toimenpiteitä hakemusten valmistelun ja rahoituspäätösten odottamisen takia. Aiemmat kielteiset kokemukset heikentävät halua tutustua tai ottaa käyttöön tukimuotoja.¹¹

Prosessin käynnistäminen

Tanskassa tukea hakeneilla organisaatioilla oli jo tietoa ELENA-tuesta. Samalla oli tiedossa investointitarpeita tai –mahdollisuuksia. Konsultin aloitteellisuus oli kuitenkin ratkaisevaa hakemusprosessin käynnistymiselle.

ELENA-tukea haettaessa investointiohjelmasta tarvitaan jo alustava suunnitelma. Esimerkiksi saavutettavia energiansäästöjä tulee voida arvioida. Näin ollen jonkinlainen esiselvitys on tarpeen. Tämä on tarpeen vaikka tukea ei haettaisikaan.

Hakemus, investointisuunnitelma ja sitoumukset

Hakeva organisaatio ja konsultti tuottivat hakemuksen ja samalla investointiohjelman suunnitelman. Kunnan tai kuntien sitoutuminen investointiohjelmaan varmistettiin varhaisessa vaiheessa. Hakuprosessi kestää noin vuoden, joten suunnitelmissa tulee varautua tähän.

Investointiohjelman hallinnointi ja raportointi

Koska ELENA-tukea voidaan käyttää paitsi investointien suunnitteluun, myös investointiohjelman johtamiseen ja koordinointiin, hanke jatkuu investointiohjelman rinnalla. Puolivuositista raportointia varten tulee huolehtia dokumentoinnin sujumisesta.

Jälkihoito

ELENA-tuen lopullinen määrä riippuu toteutuneiden investointien määrästä, joten loppuosa tuesta maksetaan vasta kun investointiohjelma on raportoitu. Loppuraportointiin varataan organisaation omia varoja, koska raportointi vaatii vielä työtä ELENA-rahoituksen päättymisajan jälkeen.

Alla esitetään taulukkomuodossa ensin Etelä-Tanskan alueen yhteistyötä painottava prosessi, sitten yleinen prosessi.

Taulukko 1. Etelä-Tanskan prosessi

Kukin rivi edustaa hankkeen ajallista vaihetta alkaen ylimmästä rivistä. Tietyllä rivillä on samaan ajalliseen vaiheeseen kuuluvia toimenpiteitä. Sarakkeet edustavat hankkeen toiminnallisia vaiheita: haku, valmisteluprojekti, investointiohjelma. Huomattavaa on, että toiminnalliset vaiheet eivät ole ajallisesti peräkkäisiä vaan rinnakkaisia.

ELENA haku		ELENA-projekti		Investointiohjelma
hakija	konsultti	hakija	konsultti	hakija
Alustava tieto	Valmistelu- ehdotus			
Esiselvityksen tilaus ja tiedot	Esiselvitys			Alustava investointio- hjelma
Hakemuksen tilaus	Hakemus			Vahvistettu investointi- ohjelma, päätökset kun- nissa
		Yhteistyö, raportointi	Palvelut projek- tille	Investointien toteutus
				Loppuraportointi ELENA:n loppuerän saamiseksi

Taulukko 2. Yleinen prosessi.

Kukin rivi edustaa hankkeen ajallista vaihetta alkaen ylimmästä rivistä. Tietyllä rivillä on samaan ajalliseen vaiheeseen kuuluvia toimenpiteitä. Sarakkeet edustavat hankkeen toiminnallisia vaiheita: haku, valmisteluprojekti, investointiohjelma. Huomattavaa on, että toiminnalliset vaiheet eivät ole ajallisesti peräkkäisiä vaan rinnakkaisia.

ELENA haku		ELENA-projekti		Investointiohjelma
hakija	konsultti	hakija	konsultti	hakija
Alustava tieto	Keskustelu hakemus- valmistelusta			
Hakemuksen teko konsultin avulla	Hakemus- valmistelun tukeminen			Alustava investointio- hjelma
		Yhteistyö, raportointi	Palvelut pro- jektille	Konkreettinen in- vestointiohjelma
		Investointi- projektien hallinta	Palvelut pro- jektille	Investointien toteus
				Loppuraportointi ELENA:n loppuerän saamiseksi

ELENA hyödyksi vaikka lainaa saisi helposti

Suomessa tuesta ei yleensä ole tiedetty. Jos siitä on ollut tietoa, on arveltu sen olevan tarpeellista, koska lainarahoituksen saannissa ei ole ollut vaikeuksia.

Tanskassakaan ei ole tarvittu EIB:n lainaa, mutta ELENA-tukea on käytetty ahkerasti investointiohjelmien suunnitteluun, hallinnointiin ja koordinointiin. Tämä asia pitäisi nostaa Suomessa ELENAa koskevassa tiedotuksessa selvästi esiin.

Mittavat investoinnit: isojen kuntien isot hankkeet

Investointiohjelmien pitää olla melko mittavia, vähintään 30 miljoonaa euroa. Yksiköitä, jotka yksinään tekevät tällaisia investointeja, voisivat olla isojen kaupunkien rakennuskannasta vastaavat yksiköt ja energialaitokset. Ison kaupungin katuvalaistuksen uusiminen mainittiin myös mahdollisesti sopivana kohteena. Yhden yksikön hankkeet ovat hallinnollisesti helpompia kuin yhteistyötä edellyttävät hankkeet. ELENAsta tiedottamista tulisi suunnata tällaisiin kohteisiin.

Pienten kuntien yhteistyöllä isot investoinnit

Toisaalta pienemmät kunnat voivat olla enemmän valmistelutuen tarpeessa, koska omat resurssit ovat pienempiä. Näin ollen maakuntien tai muiden alueellisten organisaatioiden puitteissa tapahtuva kuntien yhteistyö investointikohteiden tunnistamiseksi, investointien suunnittelemiseksi ja ELENA-hankkeen läpiviemiseksi saattaisi olla hyödyllistä. Näissä tapauksissa olisi eduksi tunnistaa myös hankkeen avulla saatavia muita kuin rahallisia hyötyjä, esimerkiksi yhteistyön syventäminen ja yhteistyön toimintamuotojen luominen, toisten kokemuksista oppiminen, teknologian mahdollisuuksiin perehtyminen sekä imagon kirkastaminen. ELENAsta tiedottaminen olisi tarpeen kohdistetusti myös tällaisille kohteille.

Tiedottaminen ja valmistelu

Tanskalainen konsultti suositteli vierailuja kunnissa tai kuntien yhteistyöorganisaatioiden normaaleissa kokouksissa tai tapaamisissa ELENA:n mahdollisuuksista keskustelemiseksi.

Projektin käynnistämiseksi tietyssä organisaatiossa tarvitaan perusteellista valmistelua. Tanskalainen konsultti lähetti etukäteen kysymyksiä, joita käsiteltiin organisaation edustajien kanssa tapaamisessa. Samalla konsultti esitteli ELENA-tukea painottaen niitä hyötyjä, joita organisaatio voi tuen avulla saada.

Tiedottamisessa ja valmistelussa tulisi painottaa pitkän tähtäyksen näkemystä. Tämä tuki ei ole käyttökelpoinen nopeisiin toimenpiteisiin. Pitkäjänteisen investointiohjelman suunnittelu ja tuen hakemisen suunnittelu on hyvä aloittaa samanaikaisesti.

Konsultin rooli

Käytettiin konsulttia enemmän tai vähemmän, konsultin aloitteellinen rooli oli merkittävä tanskalaisissa tapauksissa. Yhteistyömalleissa konsultin rooli nousi merkittäväksi kautta koko hankkeen. Suomessa voitaisiin harkita aluksi esiselvitystason konsultointipalvelun tarjoamista mahdollisille tuen hakijoille, koska todennäköisesti pelkkä informointi ei riitä saamaan hankkeita liikkeelle.

Uutuusarvo

Hakuohjeista ilmenee, mitä tietoja tarvitaan. Tiedotusaineistossa ei kuitenkaan tule vahvasti esiin investointihankkeen uutuusarvon korostaminen. Tanskalaiset haastatellut kuitenkin painottivat, että rutiinihankkeisiin ei saa rahoitusta, ja hankkeen erityisyys on pystyttävä esittämään.

Raportointi

Raportointia pidetään melko työläänä ja se vaatiikin perusteellisen dokumentoinnin. Erityisen vaikeata se ei kuitenkaan ole. Hanketta valmisteltaessa on hyvä myös valmistella dokumentoinnin ja raportoinnin prosessit. Myös raportoinnin hallitsevan konsultin käyttöä kannattaa harkita. Loppuraportoinnin vaatimukset on hyvä myös ottaa huomioon, hankerahoitushan ei kata tätä vaihetta.

Motiva Oy:

Elina Ojala, elina.ojala@motiva.fi

Irmeli Mikkonen, irmeli.mikkonen@motiva.fi

www.eib.org/elena

elena@eib.org

Lähteet

Internet-lähteet

1. <http://www.eib.org/products/advising/elena/index.htm>
2. <http://www.eib.europa.eu/projects/loans/regions/european-union/fi.htm>

Haastatellut henkilöt Tanskassa

3. Birgitte Bagge, Project manager, ja Cecilie Soerensen, The Region of Southern Denmark, 25.11.2015
4. Flemming Jørgensen, Project manager, CEICAD, ollut kaikkien alueellisten hankkeiden konsulttina ja projektipäällikkönä, 26.11.2015
5. Karen Margrethe Hoej Madsen, Project manager, Aarhus Municipality, 27.11.2015

Haastatellut henkilöt Suomessa

6. Mika Timonen, Lahti Energia, 12.11.2015
7. Elina Seppänen, Tampere, ECO2-hanke, 17.11.2015
8. Mika Pekkinen, Tampereen sähkölaitos, 16.11.2015
9. Maiju Westergren, ympäristöjohtaja, Helen Oy, 27.11.2015
10. Arto Vuojolainen, rahoitusjohtaja, Tampere, 24.11.2015
11. Ifa Kytösaho, kehittämisspäälikkö, Helsingin kaupungin asuntotuotantotoimisto, 26.11.2015
12. Virpi Ekholm, tilakeskuksen johtaja, Tampere, 25.11.2015

Motiva

Urho Kekkosen katu 4-6 A
PL 489
00101 Helsinki

Puhelin 09 6122 5000
www.motiva.fi